

DAROVITOST

/ pripremile prema izvornim člancima: *Ranka Dundenac, Marina Zajčić*

O POJMU DAROVITOSTI

Raznoliki su pristupi i definicije darovitosti. U znanstvenom svijetu se koristi oko 140 različitih definicija ovog pojma (prema Cvetković-Lay, 2002.). Općenito bi se darovitost mogla odrediti kao sklop osobina koje omogućuju pojedincu da dosljedno postigne izrazito iznad prosječan uradak u jednoj ili više aktivnosti kojima se bavi.

U praksi se prepoznaje tzv. produktivna darovitost, odnosno darovitost koja se iskazuje kroz produkte u ranijem, bržem, boljem, višem, uspješnijem, dakle natprosječnom postignuću.

Da bi se darovitost mogla iskazati u izrazito natprosječnom postignuću u aktivnostima kojima se pojedinac bavi, on mora imati određeni potencijal, koji će mu omogućiti da se neke njegove sposobnosti razviju do tog stupnja. Takva se mogućnost naziva potencijalna darovitost. Osnovu potencijalne darovitosti čini niz naslijeđenih predispozicija. Sva darovita djeca imaju razvijene neke sposobnosti (kao i veće biološke potencijale za njihov razvoj) koje im omogućuju postizanje izrazito iznad prosječnih uradaka u različitim zadacima. Pri tome mislimo na opće intelektualne sposobnosti, koje se iskazuju kroz iznimno intelektualno funkcioniranje, i/ili specifične sposobnosti, koje se iskazuju kroz različita specifična područja djelovanja.

Daroviti pojedinci imaju i neke specifične osobine ličnosti koje pridonose iskazivanju darovitosti. Pri tome se najveći značaj pridaje specifičnoj motivaciji za rad. Ona se iskazuje u izričitoj usmjerenosti prema cilju u aktivnosti koja je predmetom specifičnog interesa, kao i u iznimnoj radnoj energiji. Takve osobine dovode do izuzetne obaviještenosti o području koje je predmetom specifičnog interesa i fascinantnim znanjem.

Od postignuća koje se smatra pokazateljem darovitosti ne očekuje se samo da bude visoko iznad prosjeka nego da predstavlja kreativan doprinos području u kojem se javio. Kreativnost je ona sposobnost koju u djece možemo naslutiti u njihovim originalnim i neuobičajenim pitanjima i odgovorima, u neuobičajenim mudrim izjavama, njihovoj neiscrpoj maštovitosti i inventivnosti, smislu za improvizaciju i originalnim rješenjima problema, hrabrosti da iskažu te ideje itd..

O DAROVITOJ DJECI

Darovitost zamijećenu kod djece bilo bi potencijalno korisno u što ranijoj dobi sustavno poticati, osiguravajući djeci širok opseg iskustava, te uvjete za razvoj vještina, stavova i znanja kojima će upotpunjavati svoju ličnost i dalje razvijati darovitost. Upravo o ogromnom prostoru odgojnih utjecaja, koji se nalazi između potencijalne i produktivne darovitosti, ovisi koji će i koliki dio potencijala biti iskazan kroz iznimna postignuća koja određuju darovitost pojedinca. Gotovo svako dijete predškolske dobi treba tretirati kao potencijal i osigurati mu odgoj i obrazovanje koje će maksimalno poticati razvoj njegovih potencijala.

Darovita djeca nemaju samo brži razvoj od ostale djece nego se i bitno kvalitativno razlikuju od njih. Ona zahtijevaju minimum strukturirane podrške, sposobna su za samostalna otkrića i pronalaženje novih putova razumijevanja i imaju veliku potrebu za ovladavanjem nekim područjem, po čemu se razlikuju od djece koja su samo jako marljiva i trude se.

Winner (1996, iz Cvetković – Lay, 2002.) pod terminom darovita djeca podrazumijeva tri karakteristične i atipične osobine u odnosu prema ostaloj djeci:

- 1 rano sazrijevanje;

- 2 otpočetak "pjevuju svoju pjesmu";
- 3 zanos u ovladavanju vještinama.

Darovito dijete počinje ovladavati nekim područjem znatno prije prosjeka svoje dobne skupine, napreduje mnogo brže od prosječnog djeteta u određenim područjima, ponajviše zato što mu učenje i ovladavanje vještinama u tim područjima ide mnogo brže i lakše. Ono uči na kvalitativno različit način i treba mu minimum pomoći odrasle osobe da bi ovladalo područjem svog intenzivnog interesa. Veći dio vremena uči samostalno. Ono što darovita djeca otkrivaju učeći djeluje na njih motivirajuće i tjera ih korak dalje u ovladavanju materijom. Često samostalno pronalaze nova pravila, te nove, osebujne načine rješavanja problema unutar tog područja.

Daroviti imaju snažnu unutarnju motivaciju za ovladavanjem i osmišljavanjem područja u kojem pokazuju napredan razvoj. Ona očituju vrlo intenzivan, gotovo opsesivan interes, sposobnost snažnog usredotočenja, strast i zanos u ovladavanju specifičnim područjem.

Živo, bistro dijete može uložiti sate u ovladavanje određenim područjem i može, također, impresionirati svojim postignućem. Međutim, takvo dijete nije rano sazrelo. Ono ne uči iznimno bržim tempom i s posebnom lakoćom. Da bi napredovalo, ono zahtijeva stalnu potporu, pomoć, instrukcije i ohrabrenje odraslih i obično ne dolazi samostalno do otkrića o području svoga interesa, ne otkriva nove putove rješavanja problema, niti očituje unutarnju "strast" za ovladavanjem nekim područjem. Unatoč svom trudu, ono nikada ne doseže onu razinu postignuća u nekom području koje darovito dijete postiže s očito manje truda (prema Cvetković – Lay, 2002.).

SEDAM INTELIGENCIJA

Gardner (iz Cvetković - Lay, 2002.) razlikuje sedam inteligencija: verbalno - lingvističku, logičko - matematičku, vizualno - spacijalnu, glazbeno - ritmičku, tjelesno - kinestetičku, intrapersonalnu i interpersonalnu inteligenciju. On smatra da svatko ima jedinstvenu mješavinu svih ovih inteligencija, s time da se pojedine javljaju različitim intenzitetom. Ako se u pojedinca neka od ovih inteligencija javi u značajno većem intenzitetu, on će biti darovit u tom području.

Vizualno – spacijalna inteligencija iskazuje se kroz sposobnost snalaženja u prostoru te stvaranje i transformaciju prostornih predodžaba. Dobar pokazatelj veće razvijenosti ove vrste inteligencije u djece je lakoća snalaženja i rješavanja problema u prostoru, kreiranje i građenje objekata u prostoru, kreiranje i građenje objekata od kocaka i sličnog gradbenog materijala. Takvu vrstu inteligencije najviše iskazuju navigatori, inženjeri, kirurzi, skulptori i slikari, arhitekti i sl..

Prema analizama autorica Winner i Martino (1993, prema grupi autora, 2004.) **likovni se talent** ne pojavljuje često u predškolskom razdoblju. Smatra se da se zreli likovni produkt ne može pokazati prije 10. godine, prvenstveno zbog nedovoljne razvijenosti motorike prstiju. Relativno kasno pojavljivanje likovne darovitosti djelomično proizlazi iz činjenice da su likovni uradci zapravo samostalno stvaranje, a ne tehnička reprodukcija već stvorenog djela, kao što je to slučaj u glazbi. Likovno darovita djeca faze likovnog razvoja (faza šaranja, faza slučajne reprezentacije, faza pokušaja postizanja namjerne sličnosti predmeta i crteža, faza nastanka jednostavnih slika) prolaze mnogo brže od prosječne djece. Glavni pokazatelj likovne darovitosti jest sposobnost djeteta da proizvede prepoznatljive oblike najmanje godinu dana prije svojih vršnjaka. Tako likovno darovita djeca već u dobi od dvije godine mogu nacrtati krug koji predstavlja jabuku, a također i bazičnu crtu na kojoj jabuka stoji. Darovito dijete će vrlo brzo prijeći fazu slučajne reprezentacije, pokušaja postizanja namjerne sličnosti predmeta i crteža i faze jednostavnih slika, te će rano ući u fazu realističnog prikaza stvarnosti, vjerno oponašajući objektivnu sliku predmeta, dodajući složene pojedinosti koje prosječno dijete i ne primjećuje niti je za njih zainteresirano. Likovno talentirano dijete vrlo će brzo postići slike poput odrasloga, složene slike koje pokazuju nastojanje da se razumije struktura predmeta, kao i vještinu u postizanju oblika, boje i kompozicije. Ona imaju i slijedeće osobine: uporno zadržavanje i istraživanje određene teme; proizvodnja velikog broja likova stripova; svakidašnje i dugotrajno crtanje i slikanje umjesto igre i drugih

aktivnosti. Čini se da bitnu razliku između uobičajenog likovnog razvoja i razvoja likovno darovitog djeteta leži u tri bitne karakteristike:

1. likovno prosječna djeca barataju naučenim likovnim shemama; likovno nadareni se oslanjaju na zapamćene pojedinosti neke doživljene situacije;
2. likovno daroviti ranije ovladaju likovnim vještinama prikazivanja kao što su postizanje rotacije, skraćanja, perspektiva, sijena.
3. likovno darovito dijete nije sposobnije samo u likovnom izražavanju nego ima povećanu osjetljivost za oblike, boju, teksturu, položaj i pokret.

Glazbeno - ritmička inteligencija iskazuje se kroz smisao za ritam i glazbu. Djeca s razvijenom ovom vrstom inteligencije često udaraju ritam nekih melodija ili pjevaju sama za sebe. Mogu izmisliti melodiju i njome ispričati neku priču. Zapažaju različite zvukove u okolini, imaju sposobnost raspoznavanja ritma, pa i određene teme u glazbi, te dijelova melodije. Bolje pjevaju od ostale djece i kvalitetnije se ritmički i glazbeno izražavaju na udaraljkaama ili glazbenim instrumentima. Veću glazbenu inteligenciju očituju pjevači, skladatelji, glazbenici, dirigenti i sl.. Glazbene sposobnosti su naslijeđene biološke mogućnosti prepoznavanja i reprodukcije zvuka i zvukovnih kombinacija. One se, razvojno gledajući, vrlo rano pokazuju. Uključuju: pamćenje melodije, percepciju ritma, shvaćanje tonaliteta, utvrđivanje intervala (visinskih odnosa među tonovima), sposobnost uočavanja estetskog značenja, apsolutni sluh, te najvažniju sposobnost, koja se temelji na osjećaju za visinu, razumijevanje melodije.

Verbalno – lingvistička inteligencija iskazuje se kroz bogat rječnik i brzu i laku manipulaciju verbalnim simbolima, riječima. Izraženu sposobnost u ovom području imaju djeca čiji je rječnik bogatiji od rječnika njihovih vršnjaka te ona koja su sposobna ispričati/prepričati bogatu i cjelovitu priču ili događaj, s brojnim iskustvenim detaljima. Ova je vrsta inteligencije osobito je razvijena u pjesnika, govornika, voditelja, političara, novinara i sl..

Logičko – matematička inteligencija obuhvaća vještine apstraktnog mišljenja i rješavanja problema. Djeca s izraženijim sposobnostima u ovom području prije će, brže i lakše od ostale djece manipulirati apstraktnim pojmovima i zamislama, te količinama i brojevima. Ova je vrsta inteligencije najviše zastupljena u matematičara, inženjera, fizičara, astronoma i sl.

Tjelesno – kinestetička inteligencija iskazuje se kroz sposobnost izvođenja i usklađivanja pokreta tijela. Djeca s razvijenom ovom vrstom inteligencije vrlo izražajno pokretom reaguju na različite poticaje, iskazuju nevjerojatnu okretnost i spretnost u pokretima i/ili manipuliranju predmetima (loptom npr.). Ovu vrstu inteligencije iskazuju sportaši, glumci, plesači, akrobate i sl..

Intrapersonalna inteligencija iskazuje se u boljem razumijevanju sebe i svojih potreba. Djeca s razvijenom ovom vrstom inteligencije daleko bolje razumiju ne samo svoje potrebe već i svoje sposobnosti, osobine ličnosti, čuvstva i sl.. Oni iskazuju veliku upornost u onome čime se bave. Jednostavno, imaju izraženu svijest o sebi. Među njima se često nalaze budući filozofi, psiholozi i sl..

Interpersonalna inteligencija se iskazuje u boljem razumijevanju drugih ljudi i njihovih potreba. Djeca s izraženom interpersonalnom inteligencijom često su vođe i organizatori u grupi, osjetljiva su za potrebe i osjećaje drugih, pomažu u rješavanju sukoba, lako započinju igru s drugima, dobro se slažu s drugom djecom i među njima su omiljena. Bolje od druge djece prepoznaju emocije na osnovi facijalne ekspresije. Oni su možda budući politički i religijski vođe, vješti voditelji ili učitelji. Mnoge tzv. pomažuće profesije (terapeuti, savjetnici) imaju izraženo razvijenu ovu vrstu inteligencije.

autori:

Zvezdana Veselinović, prof., stručni suradnik-psiholog
Dječji vrtić „Maslačak“, Zaprešić
Dr.sc. **Joško Sindik**, stručni suradnik-psiholog savjetnik
Dječji vrtić „Trnoružica“, Zagreb

KAKO PREPOZNATI MALOG GENIJALCA

Darovitost možemo definirati kao sklop osobina i sposobnosti koje djetetu omogućuju da u jednom ili više područja postiže natprosječne rezultate. Djeca su u današnje vrijeme izložena brojnim izvorima informacija iz svoje okoline. Dječji vrtići, igraonice, poticajna okolina u vlastitom domu, ali i televizija, računalo i drugi mediji omogućuju da dijete brže i lakše usvaja nova znanja i vještine te je stoga i sve više darovite djece. Darovita djeca zahtijevaju dodatnu pažnju roditelja, odgojitelja i stručnjaka koji će djetetovu darovitost usmjeriti i razvijati u onom smjeru u kojem idu i djetetovi interesi i želje. Kako bi to bilo moguće, darovitost kod djeteta treba znati na vrijeme uočiti.

Kako prepoznati malog genijalca?

Da bismo mogli reći je li određena sposobnost ili ponašanje znak darovitosti, moramo biti upoznati sa razvojnim karakteristikama određenog uzrasta. Kada znamo koje vještine, znanja i sposobnosti dijete treba imati u određenoj dobi, znati ćemo odstupa li dijete od tog prosjeka.

Znakovi koji nam mogu ukazati na prisustvo darovitosti najlakše se mogu uočiti u ponašanju djeteta. Dijete pokazuje izrazitu znatiželju, lako izražava svoje misli i želje, ima bogat rječnik, dobro pamćenje, razumijevanje, rano usvaja čitanje. Darovito dijete postavlja smislenija pitanja, daje opsežne odgovore, brzo usvaja nove i neobične pojmove, primjenjuje stečeno znanje u novim situacijama. Nadalje, darovita djeca su izrazito motivirana za rad, usmjerena svome cilju, a problemi ih potiču na još ustrajniji rad. Njihova su rješenja kreativna, originalna, a pitanja i odgovori neuobičajeni.

Ova djeca često samostalno stvaraju pravila unutar same aktivnosti i stvaraju nove, neobične načine rješavanja problema, što dokazuje njihovu kreativnost.

Što mi je činiti ?

Darovitost djeteta kod roditelja izaziva osjećaj sreće i ponosa, no ne treba zaboraviti da ona sa sobom nosi i povećanu odgovornost. Posebne sposobnosti svog djeteta treba prepoznati, poticati, osigurati djetetu uvjete za razvoj vještina te ga usmjeravati kako bi i dalje razvijalo svoju darovitost.

Evo nekoliko prijedloga koji će vam to olakšati:

- budući da često imaju potrebu biti neovisna u učenju, treba omogućiti okolinu bogatu poticajima i izazovima te rad po proširenom i obogaćenom programu
- djetetu mora biti omogućeno da uči ono što ga zanima i to na način koji mu najbolje odgovara
- za darovito dijete treba organizirati složenije aktivnosti koje zahtijevaju korištenje apstraktnog mišljenja.
- u radu s darovitom djecom treba koristiti što raznovrsniji materijal
- treba mu omogućiti individualni rad, ali ne u potpunosti ga izdvajati iz društva vršnjaka. Izdvajanje često dovodi do osjećaja izoliranosti.

Način na koji ćete provoditi aktivnosti sa svojim genijalcem jednako je bitan kao i sama tema koju obrađujete. Zbog toga pokušajte:

- biti fleksibilni u radu
- pomaganje svesti na najmanju moguću mjeru
- ne očekivati da dijete bude darovito i natprosječno u svakom pogledu

- ne omalovažavati dijete kad pogriješi ili ne uspije u nečemu.

Bez obzira jeste li kod svog djeteta primijetili spomenute karakteristike, svaku njegovu želju za znanjem i usvajanjem novih vještina potičite i njegujte njegov istraživački odnos prema okolini, jer na kraju svi su oni naši mali genijalci, zar ne?

autor:

Ana-Marija Tkalec

http://www.ringeraja.hr/clanek/darovitost_699.html

Za one koji žele saznati više...

Jasna Cvetković-Lay

"Ja hoću i mogu više"

- priručnik za odgoj darovite djece od 3 do 8 godina -

Ovim se priručnikom autorica obraća roditeljima djeteta koje mnoge stvari čini nešto ranije, bolje, brže i možda nešto drukčije od većine ostale djece.

Kao praktičar, autorica pokušava odgovoriti na tri osnovna pitanja:

1. Kako prepoznati bistro, potencijalno darovito dijete predškolske i rane školske dobi?
2. Što roditelj može učiniti za njegov razvoj?
3. Kako se nositi s nekim specifičnostima u ponašanju bistre, potencijalno darovite djece?

IZ RECENZIJE

Roditelji su najzainteresiraniji za dijete i mogu prvi uočiti njegovu darovitost te shodno tome i sami poticajuće djelovati. Ilustrativni roditeljski opisi darovite djece, citiranje autoriteta u tom području te primjeri slučajeva iz autoričine prakse - daju životnost tekstu.

Niz uputa o tome kako prepoznati darovito dijete, te savjeta kako se njime baviti konkretiziranih u zadaćama za roditelje, čine priručnik primjenjivim vodičem roditeljima, odgajateljima i učiteljima, kao i svima onima koji se predano i s interesom bave djecom.

Dr. sc. Goranka Lugomer-Armano

Ovaj priručnik obrađuje vrlo značajno i zanimljivo područje koje je u našoj literaturi posve zanemareno. Namijenjen je ponajprije roditeljima, ali ga tema i način obrade čine korisnim i potrebnim štivom odgajateljima i učiteljima, školskim i predškolskim psiholozima, pedagogima, te svima koji žele unaprijediti i poboljšati svoje bavljenje djecom..

Dr. sc. Ana Sekulić-Majurec